

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Иванка Костова Стамболова, д.м.

Медицински университет –София Факултет по обществено здраве

„ Проф.д-р Цекомир Воденичаров, дмн ”,

Катедра „Здравни грижи”

Определена за участие в научно жури със Заповед №Р – 109-118/15.02.2023г.

Като външен член

На дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

По докторска програма „Управление на здравните грижи“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, направление 7.4. Общественоздраве.

Автор :Калина Стоянова Катранджиева

Форманадокторантурата :редовна форма

Катедра:”Здравни грижи” при Факултет,„Общественоздравеопазване”, МУ-Варна,

Тема: „ Съвременни подходи в грижите за пациенти с ранни реакции при лъчелечение “

Научни ръководители:доц.Катя Генова,д.оз.проф. д-р Елица Енчева- Мицова,д.м.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Представеният комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Процедура за придобиване на ОНС „доктор” в МУ- Варна и Правилникна МУ- Варна от 29.10.2018г.и включва всички посочени документи.

Докторантката приложила три публикации по темата.Документите са подредени според изискванията, прегледно и надлежно.

2. Кратки биографични данни на докторанта

Калина Стоянова Катранджиева е родена в гр. Варна през 1968 г. Завършва специалност „Медицинска сестра”, средно-специално образование в ИЗКССО,„Д-р Н. Николаев“ – Варна (1988 г.), а по-късно придобива полувисше образование по същата специалност в Медицински колеж –Варна (1995 г.). Веднага след завършването си започва работа като медицинска сестра в Клиниката по Кардиология в УМБАЛ „Света Марина” ЕАД Варна, по-късно в Клиника по Нуклеарна медицина, а от 2015г. в Клиника по Лъчелечение, където е старша медицинска сестра и до момента. В периода 2000-2005г.

Калина Кантарджиева се обучава във ВСУ „Черноризец Храбър“ и се дипломира успешно като бакалавър по психология, а през 2006г. и като магистър по същата специалност. През 2010 г. Калина Стоянова Катранджиева се дипломира успешно по втора магистърска степен „Управление на здравните грижи“ в МУ „Проф. Д-р Параскев Стоянов“ - Варна. От 2019 г. тя е редовен докторант в катедра „Здравни грижи“ при Факултет „Обществено здравеопазване“, МУ-Варна.

Има публикации и участия в научни форуми. Член е на БАПЗГ. Владее руски и английски език- ниво В2/В1.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата, която Калина Стоянова Катранджиева е избрала е изключително важна и актуална. Тя засяга значим проблем на медицинското обслужване и грижите за пациенти с онкологични заболявания, чийто брой непрекъснато нараства в световен и национален мащаб и се явява вече като сериозно предизвикателство пред общественото здравеопазване в страната ни, свързан с нарастващите изисквания и технологични възможности за лечение и грижи при тези пациенти.

4. Познаване на проблема

Сериозният интерес и мотивация на авторката, както и задълбочената научна подготовка и дългогодишният професионален опит и позволяват да осъществи полезно изследване на проблема. Събраната и анализирана информация, чрез проучването позволява да се предприемат адекватни действия и грижи за повишаване качеството на живот при пациенти с ранни реакции при лъчелечение.

5. Методика на изследването

Проведено е собствено проучване с два компонента – теоретично и емперично изследване. Теоретичното изследване включва системен и задълбочен теоретичен анализ на публикации в периода 1986-2021г. -289 литературни източника. Целта е ясно и точно формулирана. Определени са седем, съответстващи на целта задачи, които са конкретни и реалистични. Извадката, която е обхваната осигурява представителност на резултатите, съобразно целта. Методите са компетентно и подробно описани. Използваните разнообразни и допълващи се методи (документален, анкетен, наблюдение, експертна оценка и подходящи статистически методи) дават възможност за задълбочен анализ и интерпретация на резултатите и гарантира тяхната значимост и достоверност.

Участието на дисертантката в проведеното проучване е водещо. Съобразени са стандартите и критериите за научност, етичност и са съобразени с изискванията на: Декларацията от Хелзинки за етичност в науката и българските закони и наредби.

Статистическите подходи при определяне на извадката, както и цялостният статистически анализ на резултатите са прецизни.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа 158 страници, включващи 5 таблици, 46 фигури, и пет приложения. Цитирани са 289 литературни източници, от които 27 на кирилица и 262 на латиница.

Трудът е структуриран както следва: въведение, три глави, изводи, препоръки и приноси; библиография, приложения.

Литературният обзор е в рамките на 46 страници, оформен и структуриран много добре. В литературния обзор проличава отличната информираност на докторанта по темата, системност и широк обхват на разглежданата проблематика. От задълбоченият преглед на литература по темата на водещи в нашата страна и чужди автори и документи се разкрива същността и значимостта на изследвания проблем. Базирана на епидемиологията на раковите заболявания в България и професионалните компетентности за упражняване на сестринската професия в сферата на лъчелечението се очертава важната роля на медицинската сестра за повишаване качеството на живот на онкологично болните пациенти. Развитието на медицинската наука и технологии в обучението и практиката поставя нови изисквания пред тези професионалисти, като част от екипа в сферата на лъчелечението.

Направените цитирания са правилно обозначени и описани. Използван е широк кръг литературни източници от българската и най-вече от световната медицинска научна литература по темата.

В глава втора е описана методиката на изследването. Проведено е собствено проучване с репрезентативна извадка от 108 лица, разпределени в три логически единици – медицински сестри, работещи в структури за лъчелечение в гр. Варна, гр. Бургас и гр. Русе, пациенти с карциноми на глава и шия и рак на млечната жлеза в Клиника по лъчелечение към УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна, както и лекари от тези населени места. Изследването е репрезентативно за посочените в изследването населени места. Целта е ясно и точно формулирана. Посочени са седем задачи, релевантни на целта, които са конкретни и реалистични. Използваните методи са подробно и изчерпателно описани. Изследването е проведено в периода 2019-2022г.

В глава трета „Резултати и обсъждане“ са представени резултатите от изследването. Те са структурирани в Анализ на резултати от проведено наблюдение на пациенти, които провеждат лъчелечение; Анализ от резултати от качество на живот на пациенти с рак на млечната жлеза и рак на глава и шия, провеждащи лъчелечение; Анализ на мнението на медицински сестри относно нагласите и възможностите да проследяват ранни лъчеви реакции при тези пациенти, както и Експертна оценка от лекари-онколози,

относно ролята и мястото на медицинската сестра в мултидисциплинарния екип, оказващ грижи за пациенти с ранни лъчеви реакции. Всички тези анализи са подредени систематизирано и богато онагледени, което подпомага тяхното възприемане и изводи. Авторката прави компетентен анализ на получените резултати и сравнителен анализ, с резултати от сходни проучвания в чужбина. Дискусията следва логиката на проучването и аргументирано коментира резултатите.

Резултатите са представени в таблици и диаграми с подходящ дизайн, които съдържат статистически данни, необходими за бързото възприемане на значимите разлики. Давам висока оценка на стила и езика, използвани от авторката. Получените резултати и тяхното обсъждане, отговарят в изцяло на формулираната хипотеза, цел и задачи от докторанта, като анализът на представените резултати дава възможност за логично достигане до изводите.

Формулирани са седем обобщени извода, които произтичат правилно и логически от анализа на резултатите. Считаю, че биха могли да са повече, като се има предвид събраният емпиричен материал и данни. Изводите са конкретни, но в същото време и изчерпателни и отразяват получените от изследването най-важни заключения.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите, дефинирани от докторанта са значими и кореспондират пряко с направените изводи.

Приноси с теоретично значение

1. За първи път в България е проведено проучване на ранните лъчеви реакции при пациенти с карцином на глава и шия и карцином на млечна жлеза с участието на медицинските сестри.
2. Подробно са описани ролята и приносът на медицинските сестри в оценката и проследяването на ранните лъчеви реакции при пациенти с карцином на глава и шия и карцином на млечна жлеза.
3. Доказана е необходимостта от допълнителна квалификация на медицинските сестри във връзка с активното им участие при проследяването и оценката на пациенти, провеждащи лъчелечение.
4. Теоретически са обосновани и предложени алгоритъм и модел на сестринска грижа за оценка и проследяване на ранните лъчеви реакции при пациенти провеждащи лъчелечение.

Практико-приложни приноси

1. Разработен и предложен е лист за оценка и проследяване на ранни лъчеви реакции на кожата и лигавицата от медицинската сестра, с цел подобряване на ефективността на лечебния процес.
2. Разработен е Модел на сестринска грижа при пациенти с ранни лъчеви реакции с точни и ясни насоки.

3. Внедрен е въпросник за оценка на качеството на живот на пациенти провеждащи лъчелечение от медицинската сестра, въз основа на който се създава индивидуален подход към грижата за пациента.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидатът Калина Катранджиева представя следните публикации, свързани с дисертационния труд:

1. Катранджиева К. Ранни кожни реакции при провеждане на лъчелечение. Планиране на сестринските грижи. Управление и образование, 2021, том 17 (1), стр. 7
2. Катранджиева К., Егурузе К. Оценка на социоекономическите фактори на лъчелечението при пациенти с онкологични заболявания. Здравни грижи, 2022, бр. 4, 16-21
3. Катранджиева К., Егурузе К. Управление на болката при пациенти провеждащи лъчелечение. Варненски медицински форум, т. 11, 2022, Online First, стр. 6

В представените публикации са включени получени резултати от проведеното изследване и са компетентно анализирани и коментирани данните от тях.

8. Лично участие на докторантката

Участието на докторантката в подготовката и реализирането на научното изследване е водещо и е осъществено благодарение на нейната инициативност, комуникативност и отговорност към работата. Формулираните от Калина Катранджиева изводи и приноси от дисертационния труд са както нейна лична заслуга, така и на компетентното ръководство на нейните научни ръководители.

9. Автореферат

Авторефератът по обем (70 стр.) и съдържание напълно отговаря на изискванията за изготвяне на такъв вид труд. Съдържанието и оформлението му отразяват в пълнота цялостния дисертационен труд. Авторефератът отговаря на изискванията, регламентирани в Правилника за развитие на Академичния състав на МУ – Варна.

10. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки към дисертационния труд на Калина Катранджиева. Считаю, че изводите от изследването биха могли да се разширят, поради достигнатите достатъчно резултати. Приемаю, че обемът на извадката е сравнително малък, поради спецификата и разпространението на заболяванията, които са включени в изследването. В

тази връзка би могло да се уточни, че изследването е репрезентативно по въпроса само за посочените населени места.

Проявените във връзка с изследването професионални и организационни качества на докторантката Калина Кантарджиева биха могли да се използват в институционални, национални и международни научни проекти със студенти, преподаватели и професионалисти поздравнигрижи.

11. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на Калина Кантарджиева да подготви монографичен труд по темата, в който да предостави на по-широка аудитория резултатите от осъщественото от нея изследване. Препоръчвам разработените модел и алгоритми за бъдат публикувани в печатни издания, за да могат да се информират и ползват от широк кръг медицински сестри от цялата страна.

В заключение:

Като член на научното жури на Калина Стоянова Кантарджиева, давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд и подкрепям изцяло придобиването на образователна и научна степен „доктор” от кандидатката. Считам, че представената дисертационна теза на тема: „Съвременни подходи в грижите за пациенти с ранни реакции при лъчелечение“ по значимост, адекватност на методиката, качество на получените резултати и на научните приноси отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на Академичния състав на МУ – Варна.

Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на МУ – Варна за придобиване на ОКС „доктор”.

Дисертационният труд показва, че докторантката Калина Кантарджиева притежава сериозни научни познания и професионални умения по научната специалност "Управление на здравните грижи" като демонстрира качества и умения за планиране, организиране и осъществяване на самостоятелно научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** на проведеното изследване, представено в рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и си позволявам да предложа на уважаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „доктор” на **Калина Стоянова Кантарджиева** в докторска програма по Управление на здравните грижи.

04.04.2023г.

проф. Иванка Стамболова, дм